HAYVE BİN ŞÜREYH

Mısır'da yetişen meşhûr fıkıh âlimlerinden: Adı, Hayve bin Şüreyh bin Safvân bin Mâlik et-Tecîbî'dir. Künyesi, Ebû Zür'a'dır. Mısır'da yetişen âlimlerin en büyüklerindendir. Bunun için kendisine "Şeyh-ud-diyâr-il-Mısrîn" denmiştir. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. 158 (m. 774) târihinde Ebû Ca'fer'in halifeliği sırasında vefât etti.

Birçok âlimden ilim alarak onlardan rivâyetlerde bulunmuştur. Onun hadîs ve fıkıh ilmindeki rivâyetlerinin sika (güvenilir, sağlam) olduğunu pek çok âlim haber vermektedir. O, Rebî'a

bin Yezîd, Ukbe bin Müslim, Yezîd bin Ebî Hubeyb, Ebû Yûnus Selîm bin Cübeyr ve onların rivâyet zincirine bağlı olan âlimlerden rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de Abdullah İbni Mübârek, Leys bin Sa'd, Abdullah İbni Vehb ve daha pek çok âlim hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Ondan en son rivâyette bulunan kimse, Hâni bin Mütevekkil'dir.

Onun hadîs ve fıkıh ilmindeki yüksekliğini ve bu ilimlerde büyük bir yeri olduğunu, başta İmâm-ı Ahmed İbni Hanbel olmak üzere birçok âlim bildirdiler. Onun ilimden naklettiklerinin hepsinin sika (sağlam) olduğunu haber verdiler. Hadîs âlimlerinden Yahyâ bin Maîn onun ilimde sika bir râvî olduğunu söyledi. Ebû Hâtim'in oğlu diyor ki: "Babama, Hayve'den, Yahyâ bin Eyyûb'den ve Saîd bin Ebî Eyyûb'den sorulduğunda, Hayve bin Şüreyh'in, yaşadığı memleketi olan Mısır'da rivâyeti bakımından sika, ilmi en çok olan ve en çok güvenilen bir âlim olduğunu ve kendisini Mufaddal bin Fidâle'den daha çok sevdiğini söyledi."

Hayve bin Şüreyh, tevâzu sahibi, alçak gönüllü ve çok cömert bir zât idi. Eline geçen malın hepsini fakîrlere sadaka olarak dağıtırdı. Abdullah İbni Vehb diyor ki: "Yaptıklarını, ibâdetlerini Hayve'den daha çok gizleyen kimseyi görmedim. Duâsının kabûl edildiğini herkes biliyordu. Biz onun yanına gidip, ilim öğrenirdik. Devamlı mescidde bulunur, bir direğin arkasında namaz kılardı." Abdullah bin Mübârek (radıyallahü anh) de: "Bana anlatılan herkesi, söylediklerinden daha aşağıda görürdüm. Fakat Hayve bin Şüreyh'i, her bakımdan anlattıklarından da daha yüksek buldum" dedi.

İbn-i Vadâh şöyle anlatıyor: Bir gün fakîr bir adam, Kâ'beyi tavaf ediyor ve: "Yâ Rabbi, borcum çoktur. Onu ödemeyi bana nasîb et!" diye duâ ediyordu. Rü'yâsında kendisine: "Eğer borcunu ödemek istiyorsan, Mısır'da bulunan Hayve bin Şüreyh'in yanına git. Sana duâ etsin!" dendi. O da, İskenderiye'ye Cuma günü ikindiden sonra geldi ve Hayve bin Şüreyh'in yanına varıp oturdu. Daha o sırada etrâfının altınlarla dolduğunu gördü. Hayve hazretleri ona: "Allahtan kork! Borcuna yetecek kadarından fazlasını alma!" dedi. O da, 300 dinar (altın) aldı.

İbn-i Hibbân da, "Kitâb-üs-Sika" adındaki eserinde şöyle yazıyor: "Hayve bin Şüreyh duâsı hemen kabûl olan bir zâttı. O duâ ettiği zaman, elindeki çakıl taşları altın oluverirdi."

Hayve bin Şüreyh, Allahtan çok korkar, bu korkusu sebebiyle çok gözyaşı dökerdi. Ahmed bin Sehl-i Erdemî diyor ki: Hayve, çok ağlayanlardandı. Sıkıntı içinde ve fakîr olarak yaşamaktan şikâyet etmezdi. Birgün kendisinin duâ ettiği bir sırada yanına gelip oturdum ve ona, "Keşki haline genişlik vermesi ve seni sıkıntıdan kurtarması için Allaha duâ etseydin." dedim. Sağa sola bakındı, kimseyi göremedi. Bir çakıl taşını alıp, onu bana attı. Bir de baktım ki, o bir altın külçesi olmuştu. Ondan daha güzelini görmemiştim. Bunun üzerine bana: "Âhırette yaramıyan dünyalıklarda hiçbir hayır yoktur" deyip sonra da, "O Allah, kuluna uygun olanı en iyi bilendir" buyurdu. Ben de O'na altın olan taşı göstererek: "Şimdi bunu ne yapayım?" diye sordum. O da, "Onu kendi ihtiyâçlarına harca!" dedi. Artık ona başka bir cevap vermekten korktum.

Hayve hazretlerinin eline, her sene ihsân olarak birçok dinar (altın) geçerdi. Daha evine gelmeden onların hepsini fakirlere sadaka olarak dağıtırdı. Sonra evine geldiğinde onların hepsini yatağının altında bulurdu. Birgün amcasının oğlu, bunun durumunu öğrendi. O da, eline geçen dinarların hepsini fakirlere dağıttı. Fakat evine gelip yatağının altına bakınca, birşey bulamadı. Sonra Hayve bin Şüreyh'e bu durumu arz edince, O da O'na: "Ben Allah rızâsı için veriyordum. Sen ise tecrübe için vermişsin!" dedi.

Nasihatleri çoktu. Devlet adamlarına da zaman zaman nasihat verirdi. Bir kerresinde, vâlilerden birine buyurdu ki:

"Memleketimizi silâhsız bırakmayınız. Etrâfınızdaki Kıbtîlerin, Rumların, Berberilerin ve Habeşlilerin ne zaman ahidlerini bozacaklarını, sahamızı ne zaman ihlâl edeceklerini, ne zaman ayaklanacaklarını veya saldıracaklarını bilemiyoruz."

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden ba'zıları:

"Ümmetimden yetmişbin kişi (hesabsız) Cennete girecek, onlardan bir zümre ay sûretinde olacaktır."

Birgün Abdurrahmân bin Ebî Bekr, Hazreti Âişe'nin yanına girdi ve abdest aldı. Hazreti Âişe "Yâ Abdurrahmân! Abdesti şartlarına uygun olarak al, çünkü Resûlullahtan işittim. Buyurdu ki: "Vay ateşten (yanacak) ökçelerin (yani abdest alırken ökçelerini yıkamayanların) hâline" dedi.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tehzîb-üt-tehzîb cild-3, sh. 69

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 185

3) Vefeyât-ül-a'yân cild-3, sh. 37

4) El-A'lâm cild-2, sh. 291